

Bancsi Zsolt¹: Montenegro függetlenné válásának nemzetközi jogi aspektusai

Debreceni Jogi Műhely, 2009. évi (VI. évfolyam) 3. szám (2009. július) 18-33.

Montenegrót nem zavarja az Európai Unió "jelenléte" a népszavazási folyamatban.

Milo Djukanovic

I. A függetlenségi népszavazás előzményei

Szerbia és Montenegro 2003. február 4-én elfogadott alkotmányos kartájának 60. cikke értelmében, három év múltán Montenegro újraszavazhatja a szövetségen belüli helyzetét,² és akár az új államból való kilépést is kezdeményezheti. Mára nyilvánvaló az alkotmány e rendelkezésének fontossága, hiszen Montenegro ezt a lehetőséget használta fel az elszakadásra.

Milo Djukanovic azt hangoztatta, hogy Montenegrót nem zavarja az Európai Unió "jelenléte" a népszavazási folyamatban. "Az EU-nak kell eldöntenie, hogy milyen formában vesz részt benne. Továbbra is azt hiszem, hogy egy folyamat egyik szakaszának az elején vagyunk, amelyet a parlamentben kell befejezni" - mondta Djukanovic, aki kifejtette, hogy ez alatt a népszavazási törvény módosítását érti a Velencei Bizottság ajánlásaival összhangban³.

Az EU 2005. november 9-én óva intette a podgoricai vezetést attól, hogy a Velencei Bizottság állásfoglalása előtt kitérje a referendum időpontját. A tekintélyes jogtudósokból álló testület, azaz a Velencei Bizottság, jelentéstervezetet dolgozott ki az Európai Unió Tanácsának felkérése alapján a népszavazásról szóló montenegrói törvényről, amely ötvenszázalékos részvételi küszöbhez és legalább ötven százalék "igen" szavazathoz köti a kérdés eldönthetőségét.⁴

Míg az Európai Unió szigorú feltételeket kívánt felállítani a népszavazás eredményességével kapcsolatban, addig az Amerikai Egyesült Államok támogatta a referendum mihamarabbi megtartását. Az USA támogatásának elsősorban geopolitikai és gazdasági okai voltak. A legfontosabb geopolitikai szempont, hogy minél közelebb legyen az instabil balkáni térséghez, azaz Szerbiához és Koszovóhoz.

A Velencei Bizottság kimondta, hogy ez a törvény nem ellentétes a nemzetközileg elfogadott normákkal, de nem is javasolta a jogszabály alkalmazását a gyakorlatban, a kormányoldal és az ellenzék konszenzusát szorgalmazta a referendum szabályainak meghatározásáról.⁵ Podgoricában értelmezési vita bontakozott ki a jelentéstervezet 39. pontjának azon mondatáról, amely szerint "az önrendelkezés eldöntése a gyakorlatban általában akkor elfogadott és ezzel legitim is, ha a szavazásra jogosult polgárok több mint 50 százaléka hoz döntést róla".⁶ A kormányoldal szerint Montenegro nem önrendelkezési jogáról dönt, hanem felülvizsgálja saját államjogi státusát, ezért ez a pont rá nem vonatkozhat.

2006. május 21-én az alkotmányos nyilatkozatban foglaltaknak megfelelően megtartották a népszavazást Montenegro függetlenségéről. A Velencei Bizottság 2005. december 16-i állásfoglalásával összhangban a szavazás érvényességét a szavazásra jogosult polgárok több mint 50%-os részvételéhez, míg eredményességét a résztvevők 55%-os támogatásához kötötték. A május 29-én közzétett hivatalos végeredmény szerint a választók 55, 5%-os többséggel az önállóság mellett döntöttek. Az 55%-os eredményességi küszöb nem csak Montenegro jogtudósainak és politikusainak okozott meglepetést, hanem a legtöbb

jogtudósnak is, hiszen a legtöbb állam alkotmánya, a többségi demokrácia elvének megfelelően, a szavazatok többségéhez, azaz több mint 50%-hoz kötötték a döntést, nem pedig 55%-hoz. Vagyis ez azt jelenti, hogy a nemek nagyobb „súllyal” bírtak, mint az igenek. Ezen 55%-os küszöb meghatározásához valószínűleg azért is ragaszkodott annyira az Európai Unió, mert így próbálta meg Szerbiát és Montenegrót egybetartani. Ennek megvalósításához nem csak az 55%-os kritériumot állapították meg, hanem azt is, hogy az összes választásra jogosult 40%-a plusz egy fő „igent” is mondjon az önálló Montenegró létrejöttére.⁷ Ennek megvalósítása igen nehéz volt, hisz Montenegró lakosságának mindössze 43%-a vallja magát montenegróinak. Vagyis ez azt jelenti, hogy az érvényes és eredményes választáshoz a lakosság több mint 50%-ának el kellett mennie szavazni, mindezt úgy, hogy gyakorlatilag a Montenegró területén élő szinte összes magát montenegróinak valló elmenjen és igennel szavazzon. Gondoljunk csak bele, ez azt jelenti, hogy a magukat montenegróinak vallók páratlan összefogására és egyetértésére volt szükség, hiszen csak közösségük alig több mint 2%-a maradhatott távol a döntéshozatalban való részvételtől. A magukat montenegróinak vallóknak e követelményeket sikerült teljesíteni, vagyis megvalósult a „páratlan összefogás”.

Ezt a fentebb említett „40% plusz egy” érvényességi kritériumot a dán szavazási gyakorlatból vették át,⁸ amely a klasszikus értelemben vett alkotmányosság határait feszegeti, hisz nincs összhangban a már előbbieken is említett, többségi demokráciákban használt gyakorlattal. Véleményem szerint ez a szinte alig teljesíthető feltétel rendszer egyrészt azon európai nagyhatalmak érdekében állt, melyek egyes területein jelentős számban élnek nem a nemzet alkotó többséghez tartozó népcsoportok, melyek számára Montenegró függetlenné válása mintaként, bátorításként szolgálna, másrészt azon európai államoknak melyek attól tartottak, hogy a függetlenségi népszavazás fenyegetheti a rendkívül törékeny balkáni békét.

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy e szigorú választási kritériumok alkotmányossága ugyan megkérdőjelezhető, de elengedhetetlen volt egy olyan új állam létrejöttéhez, melynek függetlensége megkérdőjelezhetetlen, hisz a szokásosnál magasabbra állított alkotmányos standardokat is teljesítette. A szavazások eredményére tekintettel kimondhatjuk, hogy a déli szlávok egységes állama eszméjének utolsó bástyája is összeomlott.

Figyelmet kell fordítanunk napjaink egyik legújabb eseménysorozatára a Balkánon, nevezetesen Koszovó függetlenedési folyamatára. Folyamatról beszélhetünk, amely még nem zárult le és még kimenetele is kétséges. Azt, hogy ez miért is kétséges legjobban a montenegrói és koszovói függetlenedési folyamat összevetésével szemléltethetjük. Ahogy már fentebb is említettem Montenegró függetlenné válása alkotmányos alapokon nyugodott, népszavazással hozták meg a döntést és számos nemzetközi szervezet közreműködésével zajlott le. Ehhez képest Koszovóban a függetlenedésnek hiányoznak az alkotmányos alapjai, nem népszavazással döntöttek, hanem a koszovói öngazgatási szervek egyoldalú függetlenségi nyilatkozatával, ráadásul Koszovó nem is társállami, hanem az ennél jóval kevesebb önállóságot magáénak tudható tartományi státusszal rendelkezett. A Biztonsági Tanácsban vétőjogot gyakorló államok közül Oroszország és Kína ellenzi Koszovó függetlenné válását, így az ENSZ-be való felvétele, akárcsak más nemzetközi szervezetek tagságának elnyerése még nincs napirenden.

2008. október 9-én Montenegró és Macedónia Közös nyilatkozatban⁹ ismerte el Koszovó függetlenségét, mely a montenegrói szerbek tiltakozásához és a montenegrói szerb nagykövet visszahívásához vezetett. Az önálló Montenegró történetében ez volt az első államelismerés, amelyet a nemzetközi közösség teljes jogú jogalanyaként tett. E lépés jelentőségét tovább

fokozza, hogy éppen a Szerbiával legszorosabb történelmi kötelékben lévő állam bizonyította önálló cselekvési képességét érdekei gondos felmérését követően.

A koszovói események nemzetközi megítélése várat magára, de nyilvánvalóan elősegíti majd a kérdés megválaszolását, ha a Hágai Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleményében megválaszolja az ENSZ Közgyűlés 2008. október 8-i kérdését,¹⁰ mely szerint „A Koszovói Ideiglenes Öngazgatási Intézmények által elfogadott egyoldalú függetlenségi nyilatkozat összhangban van-e a nemzetközi joggal?”

II. Montenegró jogalanyiságának ismérvei

A 2006. május 21-én megtartott népszavazás és július 24-én a montenegrói parlament által elfogadott függetlenség nyilatkozatát követően létrejött egy új nemzetközi jogalany, Montenegró.

Az állam jogalanyiságának ismérveit az 1933-as Montevideói Egyezmény rögzíti. Ezek a következők:¹¹

- Állandó terület
- Lakosság
- Kormány, melynek hatalomgyakorlása önálló és tényleges
- Képesség arra, hogy a nemzetközi jog alanyaival kapcsolatba lépjen

1. Állandó terület: Montenegró területe pontosan meghatározott,¹² de az állam területének nem kell pontosan meghatározottnak lennie, azaz egy állam jogalanyiságát nem érinti az, hogy ha területének határai vita tárgyát képezik. Montenegró területe emberi letelepedésre alkalmas, természetes területtel rendelkezik, mely száraz földből, szigetekből és tenger részből áll.¹³

2. Lakosság: Montenegró lakossága¹⁴ csakúgy, mint bármely más állam lakossága két nagy részből tevődik össze, saját állampolgárok és a tartós jelleggel az állam területén élő, az adott állam állampolgárságával nem rendelkező személyek köre, így a többes állampolgárok, külföldi állampolgárok, menekültek, hontalanok stb. Az állampolgári jogviszony nem más, mint a természetes személy és az állam közötti viszony, jogok és kötelezettségek összessége, úgymint a választójog, kiutazáshoz és tartózkodáshoz való jog, saját állampolgár kiadásának a tilalma, kivéve, ha háborús bűnösökről van szó vagy más államonként eltérő okok miatt,¹⁵ továbbá saját állampolgár nem számúzhető, az állam személyi és területi joghatósággal rendelkezik állampolgárai fölött és őket diplomáciai és konzuli védelemben részesíti. Ezen jogok és kötelezettségek, a 2007. október 19-én elfogadott montenegrói alkotmányban is szerepelnek.

Az állampolgárság kérdéséről a Montenegrói alkotmány úgy rendelkezik, hogy aki 2006. június 3-át, azaz a függetlenség kikiáltásának napját megelőzően a montenegrói nyilvántartásban szerepelt, mint szerb-montenegrói állampolgár, az montenegrói állampolgárságot kap, hogyha pedig már rendelkezett más állam állampolgárságával is, azt megtarthatja és automatikusan kettős állampolgár lesz. Azonban az ezt követően a környező területekről így Szerbiából, Koszovóból, Montenegróba érkezett személyek már nem kapják meg a helyi állampolgárságot. E rendelkezés azt a célt szolgálja, hogy a választási arányok ne mozduljanak el kedvezőtlenül, a nagy-szerb pártok javára.¹⁶

3. Kormány, melynek hatalomgyakorlása önálló és tényleges: Montenegró esetében a kormány hatalomgyakorlásának önállóságával és ténylegességével kapcsolatban nem merülhet fel kétség, hisz Montenegró függetlenné válása, mint ahogy azt már korábban is említettem, teljes egészében alkotmányos alapokon nyugodott és a függetlenségi népszavazást követően a legközelebbi választásokig ugyanazon kormány igazgatta Montenegrót, amely a szövetségi államon belül is ellátta az igazgatási feladatok többségét.

A montenegrói alkotmány szerint a végrehajtó hatalmat gyakorló teljes kormányt a parlament választja. A kormány háborús időkben a parlament akadályoztatása esetén törvényerejű rendeleteket ad ki. A kormány elnöke a Miniszterelnök, aki képviseli a kormányt, tagjai miniszterelnök-helyettesek és miniszterek. A parlament legalább 27 képviselője kérhet a kormány ellen bizalmatlansági szavazást, ennek elutasítása esetén azonban ez újabb 90 napig nem ismételtető meg.¹⁷ Interpelláció a kormány munkájával kapcsolatban nyújtható be legalább 27 képviselő indítványára és az interpellációra a kormány 30 napon belül köteles válaszolni.¹⁸

A 2006. szeptember 10-én megtartott parlamenti választáson a DPS-SDP¹⁹ koalíció győzedelmeskedett és ezzel a 81 tagú parlamentben 41 mandátumot szerzett meg. Az új kormány 2006. november 13-án lépett hivatalba, Zeljko Sturanovic kormányfő vezetésével. 2008. február 29-én visszatért a montenegrói kormány élére Milo Djukanovic, miután Zeljko Sturanovic egészségügyi okokra hivatkozva visszavonult.²⁰

2009. 01. 26-án feloszlatta magát a montenegrói parlament, szabad utat adva ezzel az előtt, hogy előrehozott választásokat tartsanak. Szűk többség, a 81 fős parlament 42 képviselője támogatta a feloszlatastról szóló határozatot.²¹ A Milo Djukanovics miniszterelnök által vezetett koalíció azzal érvelt, hogy az EU-tagság felé vezető úton teljes, négyéves mandátummal bíró parlamentre, illetve kormányra van szükség. Az új választást március 29-re írták ki.

Az Európa Tanács Parlamenti ülése 2009. január 30-án felállított egy választás előkészítő bizottságot,²² amely 2009. február 23. és 25. között Montenegróban vizsgálta a márciusi parlamenti választások előfeltételeit.²³ A delegáció több ponton is aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a montenegrói választási szabályok nem minden ponton felelnek meg az Európa Tanács által támogatott és a nemzetközileg elfogadott követelményeknek, így többek között a nemzeti kisebbségek megfelelő szintű képviseletét, vagy a tartalék lista jelöltjeinek a szavazás lezárását követő változtathatóságát illetően,²⁴ amely már súlyos alkotmányjogi aggályokat vethet fel. A delegáció javaslata szerint Montenegró e problémák kiküszöböléséhez a Velencei Bizottság segítségét vegye igénybe. A választásokat megelőző napokban a montenegrói házelnök meghívására, egy az Európa Tanács által kiállított húsztagú megfigyelő csoport érkezett Montenegróba, a választások figyelemmel kísérése céljából.²⁵ Hatvan százalék fölötti részvétellel ért véget a montenegrói parlamenti választás. Mintegy 498 ezren vettek részt a szavazásban, amely a második volt az ország önállóságát kimondó, 2006. májusi népszavazás óta. A törvényhozási helyekért 16 párt és választási koalíció indult. Abban minden szakértő már régen egyetértett, hogy a választás favoritja ezúttal is az Európai Montenegró nevű koalíció, amelynek vezető ereje a Milo Djukanovic miniszterelnök által irányított Szocialisták Demokratikus Pártja (DPS). A közös lista a felmérések szerint 51,4 százalékot kapott, míg a legnagyobb ellenzéki párt, a szocialisták 17,4 százalékot. A harmadik helyen az Új Szerb Demokrácia nevű párt végzett 9,3 százalékkal²⁶. A külföldi megfigyelők szerint a montenegrói választások majdnem minden nemzetközi szabványnak megfelelően

zajlottak le, de további demokratikus fejlődésre van szükség a közhatalmi intézmények iránti bizalom megerősítése érdekében.

4. Képesség arra, hogy a nemzetközi jog alanyaival kapcsolatba lépjen

- Nemzetközi szerződéseket köthet
- Nemzetközi szervezetekhez csatlakozhat

Ahhoz, hogy egy állam egy nemzetközi szervezet tagja lehessen szükséges, hogy azt már akár hallgatólagosan akár kifejezetten államként elismerték. Ezen kívül valamennyi nemzetközi szervezet egyéb követelményeket is támaszt, úgymint a demokratikus kormányzat vagy az emberi jogok elismerése, mely elvárásokat tagfelvételi eljárásukban is rögzítenek.

- **Döntés az ENSZ tagságról:** Az ENSZ Közgyűlése 2006. augusztus 28-án felvette az újonnan önállóvá vált Montenegrói Köztársaságot, 192. tagállamként, a világszervezet tagjai sorába. Az Egyesült Nemzetek tagja lehet minden békeszerető Állam, amely a jelen Alapokmányban foglalt kötelezettségeket vállalja és a Szervezet megítélése szerint e kötelezettségek teljesítésére képes és hajlandó.²⁷ Az ENSZ Közgyűlés döntése kollektív államelismerésnek nem tekinthető, hisz a Közgyűlésben valamennyi tagállam képviselteti magát, de a döntést nem egyhangúan, hanem szótöbbséggel hozzák, ²⁸ így egy állam úgy is lehet az ENSZ tagja, hogy nem minden ENSZ tagállam szavazott a felvétel mellett. A köztársasági elnök, Filip Vujanovic, az ENSZ főtítkárhoz 2006. június 5-én eljuttatott levelében jelezte, hogy az ország kéri a felvételét a világszervezetbe. A felvételtől szóló határozatot Ausztria képviselője terjesztette be a Közgyűlés elé, számos más ENSZ-tagállam támogatása mellett, utalva arra, hogy előzőleg a Biztonsági Tanács egyhangúlag javasolta a montenegrói tagságot. Gerhard Pfanzelter osztrák ENSZ-nagykövet Montenegró leválásának békés és demokratikus útját "az összes szereplő politikai érettségének jeleként" értékelte.²⁹ Filip Vujanovic montenegrói államfő kijelentette: különösképpen szeretne Belgráddal jó kapcsolatokat kialakítani "a társadalmi és történelmi kötelékeinket tükröző közös érdekek minden területén". A határozat elfogadását követően Vujanovicot, Miodrag Vlahovic külügyminisztert és Nebojsa Kaludjerovic ENSZ-nagykövetet az ülésteremben új helyükre kísérték, s Montenegró lobogóját is felvonták a többi tagállamé közé az ENSZ-székház előtti zászlóerdőben. A szerb-montenegrói államszövetség jogutódként a Szerb Köztársaság zászlaja már korábban, június 15-én csatlakozott a többihez.
- **Az EU és Montenegró kapcsolata:** A podgoricai kormányzat 2006 augusztusában nyilatkozatot fogadott el a Brüsszellel való együttműködésről és ebben leszögezte, hogy Montenegró kiemelt jelentőséget tulajdonít az uniós integrációnak, s a nyilatkozatáról értesítette az elnöklő Finnországot. Az Európai Bizottság szeptember 26-án biztosította a podgoricai kormányzatot a tárgyalások folytatásáról és több követelményt is támasztott Montenegróval szemben. Így a jogállamiság megerősítését, az emberi jogok tiszteletben tartását, szervezett bűnözés és korrupció elleni hatékony fellépést és a közszférában az összeférhetetlenség problémájának törvényi rendezése. 2006. november végén az EU úgy értékelte, hogy Montenegró hatékony lépéseket kezdeményezett e problémák leküzdésére. 2007. szeptember 9-én az Európai Parlament állásfoglalást fogadott el, egyrészt az Európai Közösségek és tagállamok, másrészt a Montenegrói Köztársaság által megkötött stabilizációs és társulási megállapodásról, melyben kifejti, hogy a stabilizációs és társulási megállapodás az

első fontos lépést jelenti a Montenegrói Köztársaság számára az Európai Unióhoz való csatlakozás felé vezető úton. Ugyanakkor emlékezteti a montenegrói hatóságokat, hogy a csatlakozás esélyeit reálisan és nem kizárólag a közösségi normák és előírások nemzeti jogrendbe történő átültetése alapján kell értékelni, hanem figyelembe kell venni az ország közigazgatási és igazságügyi kapacitását is, ami alapvető feltétele a normák és előírások végrehajtásának és alapvető fontosságú az ország demokratikus és gazdasági fejlődése szempontjából is.³⁰ Az Európai Parlament állásfoglalásában sürgette a montenegrói kormányzatot, hogy a már fentebb is említett követelményeket mihamarabb teljesítse. 2007. október 15-én Luxembourgban sor került az egyrészről az Európai Közösségek és tagállamai, másrészről a Montenegrói Köztársaság közötti stabilizációs és társulási megállapodás aláírására. Az Európai Közösség és a Montenegrói Köztársaság 2007. október 15-én ideiglenes megállapodást kötött a kereskedelemről és a kereskedelemmel kapcsolatos ügyekről, amelyet a 2007. október 15-i 2007/855/EK tanácsi határozat hagyott jóvá. Az ideiglenes megállapodás a stabilizációs és társulási megállapodás kereskedelemre és kereskedelemmel kapcsolatos ügyekre vonatkozó rendelkezéseinek mielőbbi hatálybalépését szolgálja. Az ideiglenes megállapodás 2008. január 1-jén lépett hatályba, mely szabályozza az áruk, személyek, szolgáltatások és tőke áramlásának szabályait Montenegro és az EU között.³¹ 2008. december 15-én a montenegrói miniszterelnök, Milo Gyukanovic hivatalosan átnyújtotta országa uniós tagfelvételi kérelmét az Európai Unió soros elnöki tisztét ellátó Franciaország államfőjének, Nicolas Sarkozynek. A Tanács kikérte a Bizottság véleményét Montenegro tagfelvételi kérelméről, pozitív válasz esetén pedig a tagállamok egyhangú döntésével tagjelölti státuszt adhat az országnak. Filip Vujanovic, montenegrói elnök reményét fejezte ki, hogy a Bizottság véleménye a soron következő cseh elnökség mandátuma alatt napvilágot láthat. Prága már akkor jelezte, hogy elnökségének egyik prioritása a Nyugat-Balkán európai integrációs folyamatának felgyorsítása lesz.³²

- **Az euró kérdése:** A Milosevics-rezsim értéktelen pénz kibocsátásával próbálta orvosolni a gazdasági bajokat. Montenegro ez ellen megpróbálta megvédeni magát és területén bevezette a német márkát. Később aztán a márkát Németországban felváltotta az euró, amely így közvetetten Montenegroban is fizetőeszköz lett anélkül, hogy az állam tagja lett volna az Európai Monetáris Uniónak, azaz de facto fizetőeszköz az euró Montenegroban. A kormányzat célkitűzései között szerepel a maastrichti kritériumok teljesítése és a monetáris unió tagjává válás. Hatalmas előnyökkel jár az euró használata Montenegro számára. Először is értékálló fizetőeszközként szolgál, másodsorban sokkal vonzóbb a külföldi beruházók számára, mivel az európai befektetők saját fizetőeszközüket használhatják.³³
- **A NATO és Montenegro kapcsolata:** 2006. június 15-én Martin Edman, a NATO főtitkárának helyettese bejelentette, hogy Montenegro a békepartnerség tagja lesz, ha mind a 26 NATO tagállam elismeri és Montenegro az EBESZ tagjává válik. Montenegro mindkét feltételt teljesítette miután 2006. június 21-én az EBESZ-be felvételt nyert így, 2006. augusztus végén hivatalosan is kérte felvételét a Békepartnerségbe. 2006. november 28-29-én megtartott rigai csúcsertekezleten a NATO meghívta Montenegro, Szerbiát és Bosznia-Hercegovinát, hogy vegyen részt a Partnerség a Békéért³⁴ munkájában.³⁵ Montenegro esetében nyilvánvalóan az volt a NATO célja, hogy egy új „szövetségesre” tegyen szert a törekény békével jellemezhető Balkánon, Montenegro számára pedig fontos lépést jelent az euointegráció felé.

- **Az Európa Tanács:** Montenegró 2007. május 11-én az Európa Tanács³⁶ teljes jogú tagja lett, s ezzel a regionális szervezet 47 tagúra bővült.³⁷ Az Európa Tanács évi három alkalommal ülésező parlamenti közgyűlésében az új tagállam három képviselői helyet kapott. A tavaly júniusban függetlenné vált köztársaság 2003 áprilisától Szerbia és Montenegró államközösség részeként volt az ET tagja.³⁸
- **Montenegró és a Kereskedelmi Világszervezet:** Montenegró és a Kereskedelmi Világszervezet tagjai megállapodásra jutottak arról, hogy Montenegró milyen feltételekkel csatlakozhat a szervezethez. Ezt 4 éves tárgyalássorozat előzte meg, amely akkor kezdődött, amikor Montenegró 2004 decemberében benyújtotta a WTO-hoz való csatlakozási kérelmét. Mielőtt az EU hivatalosan is támogathatná Montenegró belépését a WTO-ba, a csatlakozási feltételek jóváhagyásához tanácsi rendeletre van szükség. Többéves tárgyalásokat követően az Európai Unió Tanácsa 2009. január 26-án elfogadta azt a határozatot, amellyel a Közösség a Kereskedelmi Világszervezet Általános Tanácsán belül támogatja Montenegró WTO-hoz való csatlakozását.³⁹ Montenegró WTO csatlakozását a 2009. február 3-ai tanácsülésen tervezték jóváhagyni, Ukrajna vétőjától tartva azonban elhalasztották az ülést. Ukrajna ugyanis pótlólagos információkat követelt az ország kereskedelmére vonatkozóan.⁴⁰

III. Az állam keletkezése és az államutódlás

Montenegró állam keletkezése úgynevezett származékos államkeletkezés, de létezik eredeti államkeletkezés is, amikor egy uratlan területre egy közösség érkezik, és ott államot alakít. Montenegró kiválás útján jött létre, amely békés úton ment végbe, de lehetséges ennek erőszakos megvalósulása is.⁴¹ A származékos államkeletkezésnek más esetei is vannak, ilyen az elszakadás, amikor az eredeti állam megkisebbedett területen ugyan, de fennmarad. Létezik úgynevezett fúzió, amikor több államból jön létre egy állam, mely lehet föderatív vagy unitárius állam. Ismert az úgynevezett debellatio is, amely egy másik állam erőszakos megsemmisítését jelenti.

Az államok keletkezéséhez és megszűnéséhez szorosan kapcsolódik az államazonosság és az államutódlás kérdése. Az államazonosság megállapíthatósága gyakorta sokkal inkább politikai pragmatizmus, mintsem valamilyen kristálytiszta jogi szempontrendszer alapján történik.⁴² Éppen ezért államazonosság fogalmát talán úgy lehet leginkább megragadni, hogy mindaddig államazonosságról van szó, amíg egy állam, jogilag azonos korábbi önmagával, azaz nem valósul meg egy másik állam által való felváltása a terület nemzetközi kapcsolataiért való felelősségben és legyen szó bármilyen horderejű változásról, az érintett területen csak államazonosságról beszélhetünk. Tehát államazonosság esetén az eredeti állam és az új állam jogilag azonosnak tekinthető. Az államutódlás nem más, mint valamely államnak egy másik állam által való felváltása a terület nemzetközi kapcsolataiért való felelősségben.⁴³ Szerbia és Montenegró esetében a Szerb Köztársaság utódállamnak minősül és Montenegró, amely teljesen új nemzetközi jogalany, Csehszlovákia esetében pedig Csehország és Szlovákia egyaránt teljesen új államnak minősülnek.

Érdekes összehasonlítanunk Szerbia és Montenegró szövetségi állam és Csehszlovákia megszűnését. Mind két állam békés körülmények között szűnt meg a modern Európában, de Szerbia és Montenegró esetében, ahogy már fentebb is említettem a Szerb Köztársaság tekinthető jogutódnak, míg Montenegró teljesen új állam. E rendezés az egykori szövetségi állam alkotmányos kartájának rendelkezésein alapul. Csehszlovákia esetében az új államok

egyike sem tekinthető jogutódnak, vagyis mind két állam a nemzetközi közösség teljesen új tagja, így mind Csehországnak mind pedig Szlovákiának kérnie kellett felvételét valamennyi nemzetközi szervezetbe.

Az államutódlásra vonatkozó szabályokat két nemzetközi egyezmény rögzíti. Az 1978. évi bécsi egyezmény a nemzetközi szerződésekben való utódlásról és az 1983. évi bécsi egyezmény az állami vagyonban, levéltárban és adósságban való utódlásról.⁴⁴ Amikor Montenegró 2006. júniusában függetlenné vált, a világszervezet tudomásul vette, hogy az ENSZ-tagságot immár Szerbia folytatja, és az önálló tagságért folyamodó Montenegró tagfelvételi kérelmének is eleget tettek.

Szerbia és Montenegró szövetségi állam 2006-os megszűnését követően, az államutódlással kapcsolatos kételyek és kérdések elosztatására és megválaszolására segítségül hívhatjuk a Velencei Bizottság azon, 2008. október 20-i véleményét és annak indoklását, amelyet egy, az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt folyamatban lévő, a Szerb Köztársaság és Montenegró államok elleni emberi jogi jogsértéssel kapcsolatos ügyében hozott.⁴⁵

A Velencei Bizottság, mint harmadik fél vett részt ebben az eljárásban,⁴⁶ arra hivatkozva, hogy ő folyamatosan végig kísérte Montenegró függetlenségének folyamatát és az új állam alkotmányának létrehozásában is aktív szerepet vállalt, így rálátása van a Montenegróban lejátszódott folyamatokra.

Az ügy háttérében az a kérdés áll, hogy tartozik-e valamelyik állam felelősséggel, és ha igen, melyik állam, azon emberi jogi jogsértésekért melyet 2004. március 3-a és 2006. június 6-a, azaz az Emberi Jogok Európai Egyezségokmányának az egykori szövetségi állam által történő elfogadása és Szerbia és Montenegró szövetségi állam megszűnése között következtek el. Vagyis tulajdonképpen arra a kérdésre kellett a bíróságnak választ adnia, hogy a Szerb Köztársaság vagy Montenegró tekinthető-e a jogsértés tekintetében az egykori szövetségi állam jogutódjának.

A Velencei Bizottság a már fentebb említett körülményekből indul ki, melyek a következők. 2006. június 6-án Montenegró levélben fordult az Európa Tanács Titkárságához, melyben kérte, hogy ismerjék el Montenegrót az egykori szövetségi állam jogutódjának az Európa Tanáccsal kapcsolatos szerződések vonatkozásában, melynek köszönhetően Montenegrónak nem kellene saját nevében újból aláírni és ratifikálni ezeket a szerződéseket. Az Európa Tanács Montenegró kérését az alábbiak szerint utasította el. 2006. június 14-én a Miniszteri Tanács döntése szerint a Szerb Köztársaság folytatja az egykori Szerbia és Montenegró szövetségi állam részvételét az Európa Tanácsban és az Emberi Jogok Európai Egyezségokmányában Szerbia és Montenegró alkotmányos kartájában⁴⁷ foglaltaknak megfelelően.⁴⁸ Ez a döntés egyaránt alkalmazandó az úgynevezett nyitott és zárt egyezményekre. Nyitott egyezmény esetében bármely állam csatlakozhat, függetlenül attól, hogy tagja-e az Európa Tanácsnak vagy sem, míg zárt egyezmény esetében, csak azon államok csatlakozhatnak melyek tagjai az Európa Tanácsnak. Utóbbi csoportba tartozik az Emberi Jogok Európai egyezménye.⁴⁹ Utolsó lépésként 2007. május 9-én a Miniszteri Bizottság meghívta Montenegrót tagjai közé és kimondta, hogy Montenegrót függetlenné válásának időpontjára visszamenő hatállyal az Európa Tanács körébe tartozó egyezmények részesének tekinti.

Ezek alapján azt gondolhatnánk, hogy a Velencei Bizottságnak „könnyű” dolga volt a kérdés megválaszolására, hisz ezek szerint egyértelműnek látszik, hogy a Szerb Köztársaság, mint ahogy azt az egykori szövetségi állam alkotmánya is rögzíti, jogutódként tartozik felelősséggel az Emberi Jogok Európai Egyezményéből származó kötelezettségek megsértésért. Azonban a tényállást megvizsgálva rájövünk, hogy a kérdés megválaszolása egyáltalán nem egyszerű feladat. A Velencei Bizottság a tényállás vizsgálata során azon nemzetközi jogi tételből indul ki, amely szerint egy sikeres függetlenségi folyamatot követően létrejött állam, csak abban az esetben tartozik felelősséggel az elődállamban elkövetett emberi jogi jogsértésekért, hogy ha tényleges folytonosság áll fenn a korábbi hatalomgyakorló és az új állam hatalomgyakorlója között. E tétel alapján megállapítható, hogy Montenegró azért tartozik felelősséggel a 2004. március 3. és 2006. június 6. között bekövetkezett Emberi Jogok Európai Egyezményéből származó kötelezettsége megsértésért, mert az, Szerbia és Montenegró államszövetségen belül Montenegró területén történt és olyan közhatalmi szerv követte el, amely kizárólagosan a montenegrói hatalomgyakorlás irányítása alatt állt és ezen hatalomgyakorló és az új államban lévő hatalomgyakorló között tényleges folytonosság áll fenn. Ezzel párhuzamosan megállapítható, hogy csak abban az esetben állna fenn a Szerb Köztársaság felelőssége ilyen jogsértésért, ha azt valamely szövetségi befolyás alatt álló szerv tevése vagy nem tevése idézte volna elő, ugyanekkor nem lenne megállapítható a tényleges folytonosság a jogsértést elkövető szerv hatalomgyakorlója és a független Montenegró állam hatalomgyakorlója között.

A Velencei Bizottság megállapította azt is, hogy ha az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 2007. május 9-i határozatát úgy értelmezi, hogy az felelősségi vákuumot hozott létre 2004. március 3. és 2006. június 6. között, Montenegrónak az Emberi Jogok Európai Egyezményéből származó kötelezettségének megsértéséért, az nem biztosítaná az emberi jogok hatékony védelmét. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nem csak egy egyszerű, kölcsönös jogokat biztosító államok közötti egyezmény, hanem tartalmazza a feltétlenül érvényesülést kívánó emberi jogokat és ezek tényleges magyarázatát is.

Mindezek alapján a Velencei Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy elősegítené az Európai Emberi Jogok megvédését és megfelelné a bírósági gyakorlatnak is, ha a bíróság Montenegrót tartaná a felelősnek az Emberi Jogok Európai Egyezményéből származó kötelezettségének megsértésében, amely valószínűleg meg is történt a Montenegrói Köztársaság hatósága révén a 2004. március 3. és 2006. június 5. közötti időintervallumban.

A Velencei Bizottság álláspontja szerint, nincsenek olyan nemzetközi vagy alkotmányjogi nehézségek, amelyek a Bíróság várható döntésének megváltoztatását indokolnák. Ezért a Velencei Bizottság úgy gondolja, hogy a végső döntést nem szükséges elhalasztani és nem indokolt megvárni annak a kezdeményezésnek az eredményét, ami azt vizsgálja, hogy az ügy külön is szabályozható-e Szerbia és Montenegró államai között az Államszövetség Alkotmányának, 60. cikk (5) bekezdése⁵⁰ alapján. Hasonlóképpen szükségtelen az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának a 2007. májusi döntésének megváltoztatását kérni.⁵¹ Tehát a Velencei Bizottság álláspontja szerint nem állapítható meg a Szerb Köztársaság felelőssége az emberi jogi jogsértés miatt, a fentebb említett okok, vagyis amiatt, hogy nem állapítható meg tényleges folytonosság az egykor és a jelenlegi kormányzat között, még annak ellenére sem, hogy a szövetségi állam alkotmányában rögzítik a Szerb Köztársaság jogutódi minőségét. Viszont az emberi jogok védelmében nem maradhat „hézag”, ezért szükségszerű megállapítani Montenegró felelősségét a jogsértés miatt. A Velencei Bizottság ezen állásfoglalása a konkrét ügyben felülírta Szerbia és Montenegró szövetségi államának

alkotmányos kartáját és az Európa Tanács 2007. május 9-i döntést, de mindez az emberi jogok védelme és tiszteletben tartása érdekében történt.

A Hági Bíróság más esetekben is foglalkozott az államutódlás kérdésével, így a Bosznia-Hercegovina c. Szerbia és Montenegró (1993) ügyben,⁵² a bíróság 2007. február 26-i ítéletében kimondta, hogy Montenegró nem alperes az ügyben. A Horvátország c. Szerbia ügyben⁵³ (1999) pergátló kifogás elbírálásáról 2008. november 18-án hozott döntését arra alapozta, hogy Szerbia elismerte utódállami minőségét, Montenegró pedig új állam, amely nem folytatja a korábbi állam nemzetközi jogalanyiságát. Tekintettel arra, hogy egy új állam beleegyezése nélkül nem vonható a Bíróság joghatósága alá, a Bíróság megállapítása szerint Szerbia az egyetlen alperes az ügyben.

IV. Montenegró, mint független állam alkotmányának nemzetközi jogi vonatkozásai

Montenegró 2007. október 19-én rácsfolt azon feltételezésekre, mely szerint egy újabb életképtelen, instabil állam jött létre a Balkánon. E napon hosszú vitákat követően, a Kormánykoalíció, valamint az ellenzéki Mozgalom a Változásért, a Bosnyák Párt és Liberális Párt 55 igen szavazatával, a szerb kisebbséget képviselő parlamenti pártok és a tervezetet előzetesen támogató Albán Demokratikus Unió ellenszavazatai és tiltakozása ellenére, a montenegrói parlament⁵⁴ kétharmados többséggel elfogadta, majd október 22-én ünnepélyes ülésén kihirdette az új alkotmányt.

Az új alkotmány igyekszik figyelembe venni a nemzetközi elvárásokat és elismeri a nemzetközi szerződések elsőbbségét a saját törvényeivel szemben, sőt azt is kimondja, hogy azok közvetlenül alkalmazandók, amennyiben a jogviszonyokat a belső jogalkotástól eltérően szabályozzák.⁵⁵ Ezen túlmenően többek között garantálja az emberi és kisebbségi szabadságjogokat,⁵⁶ a törvények uralmát, megtiltja a halálbüntetés alkalmazását⁵⁷ és tiltja a kisebbségek asszimilációját,⁵⁸ a nemek és nemzetiségek szerinti diszkriminációt. Igazán különleges rendelkezéseket is találhatók az alkotmányban. Ilyen a nemzetközi szervezethez való fordulás joga mely szerint „mindenkinek joga van nemzetközi intézményhez fordulni az Alkotmányban garantált jogai és szabadságai védelme céljából.”⁵⁹ E jog alkotmányi szinten történő rögzítése rendkívül ritkának tekinthető.

A nemzetközi jog másik elsődleges jogforrásáról, a szokásjogról az alkotmány ugyan nem rendelkezik, de Montenegró nemzetközi közösségbe történő sikeres beilleszkedéshez nagyban hozzájárult az is, hogy miután kikiáltották függetlenségét nem tett nyilatkozatot arra nézve, hogy a nemzetközi jogi szokásjogot nem tekinti magára nézve kötelezőnek. Ez azt jelenti, Montenegró nem csak a nemzetközi jogi jogalanyiságból származó jogokat kívánja gyakorolni, hanem vállal minden olyan kötelezettséget, ami a nemzetközi közösség teljes jogú tagját terheli. Az Elnök képviseli az államot külföldön és belföldön egyaránt.

A Bírósági rendszer reformjára a Velencei Bizottság javaslatai alapján, és az EU jog konform intézményrendszer felépítésének szükségessége, a bírói hatalmi ág megerősítése miatt került sor. Ennek megfelelően az Alkotmány garantálja a bírák függetlenségét, és biztosítja számukra, valamint az esküdtek⁶⁰ számára a funkcionális mentességet. Az alkotmány kimondja, hogy „Montenegró együttműködik és baráti kapcsolatokat fejleszt más államokkal, regionális és nemzetközi szervezetekkel a nemzetközi jog elvei és szabályai alapján. Montenegró beléphet nemzetközi szervezetekbe. A Parlament dönt az Európai Unióhoz való

csatlakozás módjáról. Montenegró más állammal nem léphet olyan unióba, amellyel elveszíti a függetlenségét és a teljes nemzetközi jogalanyiságát."⁶¹

V. Magyarország és Montenegró

2006. június 19-én megszületett a 2105/2006. (VI. 9.) kormányhatározat,⁶² Montenegró elismeréséről és a diplomáciai kapcsolatok felvételéről, melyben a magyar kormány egyetért Montenegró függetlenségének elismerésével és felhívja a külügyminisztert, hogy tegyen előterjesztést a köztársasági elnöknek a diplomáciai kapcsolatok felvételéről Montenegróval. Nem sokat váratott magára a 120/2006. (VI. 13.) Köztársasági Elnöki határozat diplomáciai kapcsolatok létesítéséről,⁶³ melyben a köztársasági elnök, a külügyminiszter javaslatára elhatározta a nagykövetségi szintű diplomáciai kapcsolatok létesítését a Montenegrói Köztársasággal. 2006. július 11-én megnyitotta kapuit a közös magyar és osztrák nagykövetség Prodigoricában. Jelenleg a rendkívüli és meghatalmazott nagykövet Somogyi Zoltán a konzul pedig Menyhárt Attila.⁶⁴

Ez volt az első eset, hogy Magyarország nem önálló külképviseletet hozott létre.⁶⁵ E megoldás egyre inkább népszerűbb az EU tagállamok körében, elsősorban költségtakarékossági okok miatt.

Montenegrónak jelenleg nincs saját külképviselete Magyarországon, de tervbe van véve az önálló magyarországi montenegrói nagykövetség létrehozása.

Mivel Montenegró nem minősül Szerbia és Montenegró szövetségi állam jogutódjának, ezért a Magyarország és Szerbia és Montenegróval kötött nemzetközi szerződések nem vonatkoznak Montenegróra, így a korábbi megállapodásokat új szerződéskötésekkel kell pótolni. Mára több ilyen szerződés is született, így többek között például a Magyar-Montenegrói gazdasági együttműködési megállapodás, melyet 2008. október 3-án írtak alá és amely a 272/2008. (XI. 19.) kormányrendeletben lett kihirdetve.⁶⁶

A két ország közötti gazdasági együttműködés már a megállapodás megkötése előtt is jelentős volt, amit misem bizonyít jobban, hogy Magyarország a megközelítőleg kétszázhatvan-millió eurónyi elsősorban távközlési és banki befektetéseinek révén a legfontosabb beruházónak számít Montenegróban.⁶⁷

Fontos megemlíteni a 2008. évi LXXII. törvényt, amely a Magyar Köztársaság, valamint Montenegró Köztársaság között a társadalombiztosításról és a szociális biztonság egyes kérdéseiről szóló Egyezményt hirdeti ki. A törvény szerint ezen Egyezmény hatálybalépésével egyidejűleg a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormánya között állampolgáraik szociális biztonságával kapcsolatos kérdések rendezése tárgyában, 1957. október 7-én aláírt Egyezmény hatályát veszti a Magyar Köztársaság és Montenegró Köztársaság vonatkozásában.⁶⁸ Vagyis az 1957-es egyezmény továbbra is hatályban marad Szerbia, mint jogutód és Magyarország vonatkozásában, viszont Montenegró és Magyarország között ez az új egyezmény van hatályban. A szerződés kötelező hatályának elismerésére azért került sor törvényben, mivel a szociális biztonság kérdése az alapvető jogok és köteleességek tartalmának meghatározását és érvényesülésének lényeges biztosítékait érinti, azaz e nemzetközi szerződés a Magyar Köztársaság külkapcsolatai szempontjából kiemelkedő fontosságúnak minősül.⁶⁹

Nem sokat váratott magára a 274/2008. (XI. 21.) kormányrendelet, amely 2008. évi LXXII. törvényben kihirdetett egyezmény, huszonkilencedik cikkének végrehajtására vonatkozik.⁷⁰

A fentebb említett megállapodások valamint Montenegró és Magyarország szoros gazdasági kapcsolatai alapján valószínűsíthető, hogy a két ország közötti együttműködés tovább erősödik, melynek kiteljesedését Montenegró sikeres európai integrációja jelentheti. Az Észak-atlanti Tanács 2008. december 17-i ülésén döntött arról, hogy a NATO-val együttműködő országokban melyik nagykövetség kapja NATO összekötő megbízatást⁷¹ 2009-ben és 2010-ben. A döntés értelmében a podgoricai magyar diplomáciai képviselő látja el Montenegróban a NATO összekötő nagykövetségének feladatait.

Ezen felül a magyar kormány eleget tett az Európai Unió soros elnökségét 2009 első félévében betöltő, de Podgoricában nagykövetséggel nem rendelkező Csehország kérésének, így január 1-jétől Magyarország látja el az EU-elnökségi teendőket is Montenegróban. A két feladat eltérő jellegű, azonban célkitűzéseiben szorosan összefonódik, s egyben a következetes nyugat-balkáni magyar külpolitika elismerése is. Ezáltal további lehetőségünk lesz arra, hogy aktívan támogassuk Montenegró, illetve a Nyugat-Balkán euro-atlanti integrációs törekvéseit.⁷²

Felhasznált irodalom

- Bokorné Szegő Hanna: Államazonosság-államutódlás Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984.
- Crawford, James: The Creation of States in International Law. Clarendon Press, Oxford, 2006.
- Kovács Péter: Nemzetközi Közjog, Osiris kiadó Budapest, 2006.
- Raic, David: Statehood and the Law of Self-Determination, The Hague, Kluwer Law International, New York, 2002.
- Szilágyi Imre: Montenegró a függetlenségi népszavazás után. Külügyi Szemle 2006 ősztél 111-130. o.
- Vidmar, Jure : Montenegro's Path to Independence: A Study of Self -Determination, Statehood and Recognition, Nottingham, 2007.
- A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény.
- A Magyar Köztársaság, valamint Montenegró Köztársaság között a társadalombiztosításról és a szociális biztonság egyes kérdéseiről szóló, Budapesten, 2008. május 20-án aláírt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2008. évi LXXII. törvény.
- A Magyar Köztársaság Kormánya és Montenegró Kormánya között a gazdasági együttműködésről szóló megállapodás kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazásról és kihirdetéséről szóló 272/2008. (XI. 19.) kormányrendelet.
- A Magyar Köztársaság, valamint Montenegró között a társadalombiztosításról és a szociális biztonság egyes kérdéseiről szóló Egyezmény végrehajtására szolgáló Igazgatási Megállapodás kihirdetéséről szóló 274/2008. (XI. 21.) kormányrendelet.
- A Montenegrói Köztársaság elismeréséről és a diplomáciai kapcsolatok felvételéről szóló 2105/2006. (VI. 9.) kormányhatározat.
- A diplomáciai kapcsolatok létesítéséről a Montenegrói Köztársasággal szóló 120/2006. VI. 13. köztársaság elnöki határozat.
- Határozatok Tára, 2006, 25. szám, 188. o. Budapest 2006. július 9.
- <http://www.origo.hu/nagyvilag/20051214podgorica.html> Letöltés ideje: 2008.02.19.
- <http://www.origo.hu/nagyvilag/20051214podgorica.html> Letöltés ideje: 2008.02.19.

- [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)041-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)041-e.asp) Letöltés ideje: 2008.01.11.
- <http://hvg.hu/vilag/20051209szakadarok.aspx> Letöltés ideje: 2008.10.02.
- <http://www.vlada.cg.yu/eng/mininos/index.php?akcija=vijesti&id=11264> Letöltés ideje: 2008. 09. 10.
- <http://www.vlada.cg.yu/eng/mininos/index.php?akcija=vijesti&id=11264> Letöltés ideje: 2008. 09. 10.
- <http://www.gov.me/eng/vijesti.php?akcija=vijesti&id=164405> Letöltés ideje: 2008.11.26.
- <http://www.vlada.cg.yu/eng/minfin/vijesti.php?akcija=vijesti&id=20163> Letöltés ideje: 2008. 11. 01
- <http://www.karpatinfo.net/storykereso.1.10.4637> Letöltés ideje: 2008. 10. 21.
- http://www.hirszerzo.hu/cikk.feloszlatta_magat_a_montenegroi_parlament.95497.html Letöltés ideje: 2009. 05. 01.
- <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11867.pdf> Letöltés ideje: 2009. 05. 01.
- <http://assembly.coe.int/ASP/Press/StopPressView.asp?ID=2135> Letöltés ideje: 2009. 05. 01.
- http://www.hirszerzo.hu/cikk.befejezodott_a_montenegroi_parlamenti_valasztas.102925.html Letöltés ideje: 2009. 05. 01.
- <http://www.origo.hu/nagyvilag/20060628montenegro.html> Letöltés ideje: 2007. 12. 9.
- http://www.euoparl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/684/684945/684945hu.pdf Letöltés ideje: 2008.10.10.
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007PC0520:HU:NOT> Letöltés ideje: 2008.10.11.
- <http://euobserver.com/9/27301>
- http://www.euoparl.europa.eu/news/public/story_page/030-32551-189-07-28-903-20080624STO32550-2008-07-07-2008/default_hu.htm Letöltés ideje: 2008.09.10.
- <http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/NATOTEvekenysegek/bekepartnerseg.htm> Letöltés ideje: 2008.09.22.
- <http://www.ena.lu/milan-signs-montenegros-instrument-accession-council-europe-strasbourg-2007-020706813.html> Letöltés ideje: 2008. 11. 29.
- <http://www.europatanacs.hu/index.php?workspace=pages&id=40&langId=1> Letöltés ideje: 2008.10.10.
- europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/09/15&format=PDF&aged=0&language=HU&guiLanguage=en –
- <http://www2.mno.hu/portal/614833>
- <http://www.hanselawreview.org/pdf5//Vol3No1Art05.pdf> Letöltés ideje: 2008. 11. 10.
- [http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD\(2008\)021-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD(2008)021-e.asp) Letöltés ideje: 2008.10.23.
- <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC10968.pdf> Letöltés ideje: 2008. 11. 29.
- [http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD\(2008\)021-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD(2008)021-e.asp) Letöltés ideje: 2008.10.23.
- <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?pr=1897&code=bhy&p1=3&p3=6&case=91&k=f4> Letöltés ideje: 2009. 04. 10.

- <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/14883.pdf> Letöltés ideje: 2009. 04. 10.
- <http://www.magyarország.hu/kereses/jogszabalykereso/pf/SearchLaw/searchLaw> Letöltés ideje: 2008.10.1.
- http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kepviseletek/Magyar_kulkepviseletek_kulfoldon/Nagykovetsegek_es_Fokonzulatusok/europa.htm Letöltés ideje: 2008.11.25.
- http://www.nfgm.gov.hu/sajtoszoba/sajtoanyagok/2007/2007majus/magy_mont.html Letöltés ideje: 2008.11.25.
- http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Aktualis/Szovivoi_nyilatkozatok/kiemelt_magyar_dipl_szerep_081219.htm Letöltés ideje: 2009. 05. 01.

¹ A szerző a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának ötödéves joghallgatója.

² <http://www.unhcr.org/refworld/country,,ICG,,SRB,,43bd4c934,0.html>

³ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20051214podgorica.html> Letöltés ideje: 2008.02.19.

⁴ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20051214podgorica.html> Letöltés ideje: 2008.02.19.

⁵ [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)041-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)041-e.asp) Letöltés ideje: 2008.01.11.

⁶ <http://hvg.hu/vilag/20051209szakadarok.aspx> Letöltés ideje: 2008.10.02.

⁷ <http://www.vlada.cg.yu/eng/mininos/index.php?akcija=vijesti&id=11264> Letöltés ideje: 2008. 09. 10.

⁸ <http://www.vlada.cg.yu/eng/mininos/index.php?akcija=vijesti&id=11264> Letöltés ideje: 2008. 09. 10.

⁹ <http://www.gov.me/eng/vijesti.php?akcija=vijesti&id=164405> Letöltés ideje: 2008.11.26.

¹⁰ Azt, hogy az ENSZ a Hágai Nemzetközi Bírósághoz forduljon tanácsadó véleményért Szerbia javasolta, majd a közgyűlési szavazáson részt vevő államok közül 77-en támogatták, 6-an elleneztek a határozatot, 74-en pedig tartózkodtak. A szavazáson a legtöbb EU - tagállamhoz hasonlóan Magyarország is tartózkodott.

¹¹ James Crawford: The Creation of States in International Law. Clarendon Press, Oxford, 2006. 45-46 o.

¹² Montenegró Dél-Európában, a Balkán-félszigeten, a volt Jugoszlávia területén található. Fővárosa Podgorica. Délnyugaton az Adriai-tenger, nyugaton Horvátország, északnyugaton Bosznia-Hercegovina, északkeleten Szerbia, keleten Koszovó, délkeleten pedig Albánia határolja. Területe 14 000 km². A montenegrói part az Adriai-tenger délkeleti részén helyezkedik el, Horvátország és Albánia között, 260,2 km hosszú, melyből a szárazföldi part hossza 249,1 km, a szigetek partvonalának hossza: 11,1 km.

¹³ Az állam területének legalább részben szárazföldnek kell lennie, azonban nem követelmény, hogy a terület egésze emberi megtelepülésre alkalmas legyen és az sem, hogy a terület egybefüggő legyen. Az állam területének változása nem érinti az államiságot.

¹⁴ Montenegró legjelentősebb nemzetisége a montenegrói: 267 229 fő, az ország lakosságának mintegy 43%-a. Ezen kívül jelentős a szerb (198 414 fő, 32%), és bosnyák (48 184 fő, 7,77%) kisebbség. A fennmaradó 18%-ot főként albánok és cigányok alkotják. A montenegrói emberek 70 %-a ortodox vallású, 25 % muszlim, 4,2 % római katolikus, 1 % -a ateista. A lakosság 60 % -a szerb, 21,5 % -a montenegrói, 7,4 % -a az albán és 4 % -a bosnyák nyelvet tartja anyanyelvének. 2003-ban 620 145 fő, 2007 júliusában 684 736 fő volt a lakossága

¹⁵ Magyarországon az a kettős állampolgár kiadható, aki nem Magyarországon él életvitelszerűen.

¹⁶ 2007. október 19-én elfogadott montenegrói alkotmány.

¹⁷ <http://www.vlada.cg.yu/eng/minfin/vijesti.php?akcija=vijesti&id=20163> Letöltés ideje: 2008. 11. 01

¹⁸ 2007. október 19-én elfogadott montenegrói alkotmány

¹⁹ Szocialisták Demokratikus Pártja (DPS) és a Szociáldemokrata Párt (SDP)

²⁰ <http://www.karpatinfo.net/storykereso.1.10.4637> Letöltés ideje: 2008. 10. 21.

²¹ http://www.hirszerzo.hu/cikk.feloszlatta_magat_a_montenegroi_parlament.95497.html Letöltés ideje: 2009. 05. 01.

²² Tagjai: Andreas Gross, a delegáció elnöke, Jean-Charles Gardetto, Andrej Zernovski, Oyvin Vaksdal.

²³ <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11867.pdf> Letöltés ideje: 2009. 05. 01.

²⁴ A Montenegrói választási törvény lehetővé tette, hogy a pártok által fel nem használt szavazatokat tömörítő arányos lista jelöltjeinek ötven százalékának a sorrendjét a választásokat követően meg változtathassák a pártok.

²⁵ <http://assembly.coe.int/ASP/Press/StopPressView.asp?ID=2135> Letöltés ideje: 2009. 05. 01.

²⁶ http://www.hirszerzo.hu/cikk.befejezodott_a_montenegroi_parlamenti_valasztas.102925.html Letöltés ideje: 2009. 05. 01.

²⁷ ENSZ alapokmány 4. cikk

²⁸ ENSZ alapokmány 9. cikk

²⁹ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20060628montenegro.html> Letöltés ideje: 2007. 12. 9.

---

³⁰ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/684/684945/684945hu.pdf Letöltés ideje: 2008.10.10.

³¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007PC0520:HU:NOT> Letöltés ideje: 2008.10.11.

³² <http://euobserver.com/9/27301> Letöltés ideje: 2009.05.01.

³³ http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/030-32551-189-07-28-903-20080624STO32550-2008-07-07-2008/default_hu.htm Letöltés ideje: 2008.09.10.

³⁴ A NATO 1994-ben indította útjára a Békepartnerséget (Partnership for Peace, PfP), mely elsősorban a bipoláris szembenállás időszakában kialakult megosztottság és bizalmatlanság felszámolását, s ezen a talajon az együttműködés fejlesztését hivatott elősegíteni. A békepártnerség fókuszában a volt szocialista országok, „a korábbi ellenségek” állnak. A Partnerség a Békéért egyúttal a szoros együttműködés lehetőségét kínálja azon európai országoknak is, amelyek jelenleg nem törekednek tagságra vagy a belátható időn belül nem számolhatnak annak elnyerésével.

³⁵ <http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/NATOtevekenysegek/bekepartnerseg.htm> Letöltés ideje: 2008.09.22.

³⁶ Az Európa Tanács alapító szerződésének 3.cikke értelmében minden egyes tagállam kötelezettséget vállal arra, hogy tiszteletben tartja az emberi jogokat és alapvető szabadságjogokat.

³⁷ <http://www.ena.lu/milan-signs-montenegros-instrument-accession-council-europe-strasbourg-2007-020706813.html> Letöltés ideje: 2008. 11. 29.

³⁸ <http://www.europatanacs.hu/index.php?workSpace=pages&id=40&langId=1> Letöltés ideje: 2008.10.10.

³⁹

europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/09/15&format=PDF&aged=0&language=HU&guiLanguage=en –

⁴⁰ <http://www2.mno.hu/portal/614833>

⁴¹ <http://www.hanselawreview.org/pdf5//Vol3No1Art05.pdf> Letöltés ideje: 2008. 11. 10.

⁴² Jure Vidmar : Montenegro's Path to Independence: A Study of Self -Determination, Statehood and Recognition, 2007. 11 o.

⁴³ Bokorné Szegő Hanna: Államazonosság-államutódlás Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984. 82-85. o.

⁴⁴ David Raic, Statehood and the Law of Self-Determination, The Hague, Kluwer Law International, New York, 2002. 292-317 o.

⁴⁵ [http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD\(2008\)021-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD(2008)021-e.asp) Letöltés ideje: 2008.10.23.

⁴⁶ A szóban forgó emberi jogi jogsértés tényállása: 1994-ben a Montenegró bíróság egy házassági bontóperrel kapcsolatos vagyonmegosztás ügyében a kérelmező volt feleségnek ítélte meg a korábbi közös tulajdonban lévő podgoricai lakóingatlan tulajdon és használati jogát. A végrehajtható ítéletnek a montenegrói végrehajtó szervek a kérelmező többszöri megkeresése ellenére sem tettek eleget, így a volt férj továbbra is jogtalanul használta az ingatlant, megsértve ezzel a kérelmező tulajdonhoz fűződő jogát. A kérelmező e jogsértés miatt fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához.

⁴⁷ 60. cikk (4): Amennyiben Montenegró elnyeri függetlenségét, úgy Szerbia és Montenegró szövetségi állam nemzetközi kapcsolataiban, így különösen az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának 1244. határozatában, a Szerb Köztársaság tekintendő jogutódnak.

⁴⁸ <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC10968.pdf> Letöltés ideje: 2008. 11. 29.

⁴⁹ Ez az egyezmény, 1950. november 4-én kelt, Rómában és 1953-ban lépett hatályba. Az államok, mint szerződő felek biztosítják a jogállamokban az alapvető polgári és politikai jogokat nem csupán saját állampolgáraik, de a joghatóságuk alatt álló minden személy számára. Az államok vagy egyének panasszal fordulhatnak az Emberi Jogok Európai Bíróságához, amely az egyezményben foglaltak biztosítására létesül.

⁵⁰ Minden vitatható ügyet külön kell szabályozni az utóállam és újonnan létrejött független állam között.

⁵¹ [http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD\(2008\)021-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD(2008)021-e.asp) Letöltés ideje: 2008.10.23.

⁵² <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?pr=1897&code=bhy&p1=3&p3=6&case=91&k=f4> Letöltés ideje: 2009. 04. 10.

⁵³ <http://www.icj-cij.org/docket/files/118/14883.pdf> Letöltés ideje: 2009. 04. 10.

⁵⁴ A Parlament 81 tagú, és a parlamenti választásokat négyévenként, legközelebb 2009-ben pártlistás szavazatok alapján tartják. A Parlament döntéseit alapvetően szótöbbséggel hozza. Az összes képviselő 2/3-os szavazata szükséges az alkotmány, választási rendszer, valamint a külföldiek tulajdonszerzésére vonatkozó törvények módosításához.

⁵⁵ Montenegró alkotmányának 9.§ „A ratifikált, a kihirdetett nemzetközi szerződések és a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályai a belső jog szerves részét képezik, elsőbbséget élveznek a nemzeti jogalkotással

---

szemben és közvetlenül alkalmazandók, amennyiben a jogviszonyokat a belső jogalkotástól eltérően szabályozzák.”

⁵⁶ Montenegró alkotmánya a Kisebbségi jogokat a II. fejezet 5. alfejezete sorolja fel 13 pontban az identitás védelme érdekében.

⁵⁷ Montenegró alkotmányának 26.§

⁵⁸ Montenegró alkotmányának 80.§

⁵⁹ Montenegró alkotmányának 56.§

⁶⁰ Az esküdtek személyéről, és az érintett ügyekről külön jogszabály rendelkezik.

⁶¹ Montenegró alkotmányának 15.§

⁶² Határozatok Tára, 2006, 25. szám, 188. o. Budapest 2006. július 9.

⁶³ <http://www.magyarorszag.hu/kereses/jogszabalykereso/pf/SearchLaw/searchLaw> Letöltés ideje: 2008.10.1.

⁶⁴ http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kepviseletek/Magyar_kulkepviseletek_kulfoldon/Nagykovetsegek_es_Fokonzulatusok/europa.htm Letöltés ideje: 2008.11.25.

⁶⁵ Magyarország 2008. 10. 28-án nyitotta meg kapuit Grúzia fővárosában, Tbilisziben, a magyar és bolgár közös nagykövetség, amely a második nem önálló képviselete Magyarországnak.

⁶⁶ A Magyar Köztársaság Kormánya és Montenegró Kormánya között a gazdasági együttműködésről szóló megállapodás kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazásról és kihirdetéséről szóló 272/2008. (XI. 19.) Korm. Rendelet

⁶⁷ http://www.nfgm.gov.hu/sajtoszoba/sajtoanyagok/2007/2007majus/magy_mont.html Letöltés ideje: 2008.11.25.

⁶⁸ A Magyar Köztársaság, valamint Montenegró Köztársaság között a társadalombiztosításról és a szociális biztonság egyes kérdéseiről szóló, Budapesten, 2008. május 20-án aláírt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2008. évi LXXII. törvény 44. cikk.

⁶⁹ A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény 7§ 3. bekezdés b, pontja.

⁷⁰ A Magyar Köztársaság, valamint Montenegró között a társadalombiztosításról és a szociális biztonság egyes kérdéseiről szóló Egyezmény végrehajtására szolgáló Igazgatási Megállapodás kihirdetéséről szóló 274/2008. (XI. 21.) kormányrendelet.

⁷¹ Az összekötő nagykövetségi rendszer keretében a tagállamok egy-egy partnerországban képviselik a Szövetséget. Az összekötői tevékenység legfontosabb célja a Szövetség és az adott partnerország közötti kapcsolatok elősegítése, illetve a NATO-val kapcsolatos információk tudatosítása az érintett országban.

⁷² http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Aktualis/Szovivoi_nyilatkozatok/kiemelt_magyar_dipl_szerep_081219.htm